

A vanília illata

Bielefeld asszonyai

EVA-MARIA BAST

A vanília illata
Bielefeld asszonyai

KOSSUTH KIADÓ

A fordítás alapja:
Eva-Maria Bast: *Vanilletteage – Die Frauen der Backmanufaktur*
First published in 2022 by Aufbau Verlage GmbH & Co. KG, Berlin

A kötet megjelenését
a Dr. Oetker Kft. támogatta.

FORDÍTOTTA
Tuza Csilla

SZERKESZTETTE
Winter Angéla

BORÍTÓTERV ÉS GRAFIKA
www.buerosude.de

ISBN 978-963-636-122-8

Minden jog fenntartva

© Aufbau Verlage GmbH & Co. KG, Berlin 2022

© Kossuth Kiadó 2023

© Hungarian translation Tuza Csilla 2023

Borítóképek © Joanna Czogala / Arcangel

© akg-images

Prológus

Hamburg, 1876. november

– És most nézz ide, Carl, mindjárt kezdődik! – jelentette be Louis Meister, és utasította az előmunkást, hogy a kazánházban fűtse be a gőzgépeket. Miközben a férfi a szemet lapátolta a tűztérbe, a nyomásmérő mutatói folyamatosan emelkedtek. Louis a mérőórára nézett. – Látod, a mutató elérte a vörös vonalat, ezzel elegendő nyomásunk van, hogy beindítsuk a gépet.

Carl bólintott, és megbűvölten figyelte, ahogy a dugattyúk fel-le mozogtak, és a gép fűjtatva eresztette ki a gőzt.

– Hihetetlen – suttogta a fiú lenyűgözve.

– Mindjárt még jobban fogsz csodálkozni – jósolta a nagybátyja. – Gyere velem.

Louis az unokaöccse előtt lépkedett, keresztül a kazánházon, és megállt a szürke gránithenger előtt. Carl

csodálkozó tekintettel nézte, ahogy az egyik munkás egy egész zsák mandulát önt bele.

– És most húzd meg a kart – szólta Louis, és a fémkarra mutatott, amely a henger mellé volt felszerelve.

Carl tette, amit mondtak neki, megfogta a kart, és jobbra mozdította. Közben látta, ahogy a fogaskerék nagy ékszíja megugrik, és most a gőzgép őrlőkövei is lassan mozgásba lendülnek.

Carl sugárzott.

– Ez nagyon izgalmas.

A nagybátyja bólított.

– Felveszlek tanulónak, ha elvégezted az iskolát – ajánlotta Carlnek. – Szívesen vennék magam mellé, okos vagy, tudásra éhes és becsvágyó.

Carl örült a bóknak. Főleg, mivel a nagybátyja szájából jött. Akárcsak az egész család, ő is tiszta szívből csodálta Louis Meistert, aki mindössze huszonöt éves volt, amikor 1870-ben önállósodott, nyitott egy cukrászdát Altonában, és rövid időn belül a város legnagyobb cukrászdájává fejlesztette. Mindenféle finomságot árult benne, és Carl – maga is egy pék fia – csodálkozott, mi mindent lehet készíteni cukorból, lisztből és tojásból. Az apja mindig csak kenyeret süttött a munkásoknak, akik a szénbányákban, kőfejtőkben és az üveggyárban húzták az igát. Amikor a nagybátyja egy mandulából készült, csodálatos édességet fejlesztett ki, Carl el volt ragadtatva. A különleges

finomságot marcipánnak hívták. Nyolcévesen ámulva nézte, hogyan őröli a nagybátyja finomra egy kövön a mandulát, azután megpirítja a tűzön egy nagy edényben, és időnként cukrot ad hozzá. Pompásan illatozott! Amikor Louis Meister legközelebb meglátogatta a szülői malmot, marcipánból készült gyümölcsöket és állatkákat hozott magával, amelyeket anilinfestékkel saját maga festett meg. Carl kíváncsian hallgatta a nagybátyját, aki mesélte, hogy Hamburgból jött emberek meg akarták venni a boltját. Ő is ilyen sikeres akar majd lenni, gondolta. Egy napon majd gyártulajdonos lesz, mint a bácsikája.

Louis éppen a gőzzel működtetett marcipángyára ünnepélyes megnyitóját készítette elő, amelyre három hét múlva kerül sor. Carlt nagyon meghatotta, hogy ennek ellenére talált időt rá is, sőt még az új gépet is megmutatta neki, mielőtt bárki más megcsodálhatta volna. Amikor a nagybátyja felajánlotta, hogy magához veszi őt, Carl majd szétdurrant a büszkeségtől. De csalódást kell okoznia Louisnak, ahogyan az apjának is csalódást okozott. A gimnáziumi tanulmányai befejezése után péknek készült, mint az apja, azonban a szíve mélyén úgy gondolta, igazából nem szeretne sem az apja, sem a nagybátyja nyomdokaiba lépni. Szilárdan elhatározta, hogy gyógyszerészképzésre megy. Ezzel tartozott a testvéreinek. A halott testvéreinek... Mert meggyőződése volt, hogy még

élnének, ha nem... Boldogan élne a családja, az anyja nem lenne így meggörnyedve, az apja pedig még mindig tudna nevetni...

A kis Lina halálára Carl nem emlékezett. Csak hároméves volt, amikor meghalt. Maria az első születésnapját sem érte meg, ez nagy csapás volt neki. Ő akkor kilencéves volt. És most Georg is halott volt, aki istenítette a tizennégy éves bátyját – és viszont. Amióta járni tudott, Georg mindenhová követte Carl-t, állandóan kitarta feléje a kis karját, és mindig azt akarta, hogy vegye fel. Az arcocskája babaszerűen rémlett fel Carl lelki szemei előtt: Georg, áldozatul esve a tuberkulózisnak, a kis koporsóban fekszik... A fájdalomtól elakadt a lélegzete, hevesen kapkodott levegő után, félrenyelt, köhögött, és könnyekben tört ki. A nagybátyja, aki mellette állt, magához húzta.

– Jól van – mormolta. – Jól van.

Carl biztonságban érezte magát Louis mellett. Egy kicsit olyan volt, mintha az apja ölelné át. Egy pillanattig átadta magát az illúziónak, hogy tényleg az apja az, aki átöleli. Carl nem is emlékezett rá, mikor tette ezt utoljára. Ő, a nagy és okos fiú már nem igényelte a gondoskodást, mert segítenie kellett a szüleinek, és gondoskodnia a kisebb testvéreiről. Ebből a felelősségérzetből fakadt szilárd elhatározása: gyógyszerész lesz, hogy orvosságokat gyártson, amelyek életetket

mentenek, és legyőzik a tuberkulózist, ami ellen még nem volt gyógyszer.

Igen, gyógyszerész. Nem pékmester. Ezt azonban még senki sem tudta.

Három héttel később Carl megint a bácsikájánál volt Altonában. Mint legidősebb fiúnak, neki kellett képviselnie a családot a gőzzel működtetett marcipángyár hivatalos megnyitóján. A szülei még túlságosan mélyen gyászoltak, ráadásul apjának a pékséggel, anyjának meg a gyerekekkel kellett törődnie. Habár anyja, Bertha, származásának köszönhetően – egy jogász lánya volt – megengedhette magának a személyzetet, mégsem hagyta szívesen idegen kezekre a kicsiket. Ezt Carl nagyon is megértette.

Így hát egyedül utazott Louis gyárának megnyitójára Ottensenbe.

– Szeretnék bemutatni valakinek – mondta Louis, és egy magas úrra mutatott. – Ő a nagybátyád, Louis Dohme Amerikából. Nemcsak ugyanaz a keresztnéve, mint nekem, hanem nagyon hasonlít is rám. Erősek a génjeink – magyarázta a nagybátyja mosolyogva, és Carl magában igazat adott neki. A két férfi valóban hasonlított egymásra, és így az apjára is.

– Jó napot, Carl – mondta az amerikai, és megrázta a kezét. – Csatlakozol hozzám? Senkit sem ismerek itt.

– Én sem – vallotta be Carl.

– Na, akkor jól összeillünk – mondta Louis Dohme örvendezve, és megfogta Carl karját. – Azt javaslom, induljunk el a marcipánbüfé irányába, mielőtt mindenki megrohanja – mondta, és a fiú lelkesen bólintott. Az előbb már megfigyelte a büfét, de most, ahogy közelebb mentek, Carlnek a lélegzete is elállt.

– Ez csoda szép – suttogta ámulva. Habár már többször is látta Louis bácsi tarka marcipánállatait és -virágait, sőt meggyőződhetett fantasztikus ízükről is, de ez itt teljesen más volt. Egy egész táj marcipánból. Tulajdonképpen sajnálta megenni.

– Igen – mondta az amerikai. – A druzsám igazi varázslóművész. – Azután kérdően nézett Carlra. – A bácsikád elmondta, hogy nagyra tart téged. Szinte a fiát látja benned, és szívesen venné, ha te lennél az örököse. Akkor te is alkothatsz ilyen csodákat. – A marcipánbüfére mutatott.

– Nem akarom – vallotta be halkán Carl. – Nem szabad. Csak nem merem megmondani a bácsikámnak.

Louis Dohme figyelmesen nézett rá.

– Akkor mit akarsz, Carl?

– Nos – válaszolta halkán –, szívesen csinálnám. Mindig arról álmodtam, hogy átveszem apámtól a pékséget, és ott a legfinomabb tortákat és sütemé-

nyeket fogom sütni. Sajnálom, hogy csak kenyeret lehet ott kapni. Apa sokkal többet is tudna.

Szenvedélyesen hangzott.

– Szóval ez az álmod – állapította meg Louis. – De azt mondod, nem szabad. Miért?

– Szeretnék... Muszáj gyógyszerésznek mennem – bökte ki a fiú.

Louis csodálkozva nézett rá.

– Ez jó választás – mondta. – Én is gyógyszerész vagyok. De miért kell...

Carl csodálkozva félbeszakította.

– Te is gyógyszerész vagy? – kiáltotta. – Ez nagy-szerű! Mindent el kell mesélned.

Louis bólintott.

– Szívesen – ígérte. – De először szeretném tudni, miért gondolod, hogy gyógyszerésznek *kell* tanulnod.

Carl lesütötte a szemét.

– Három kisebb testvérem halt meg – kezdte. – Talán ez nem történt volna meg, ha megkapják a megfelelő gyógyszert. Nemcsak eladni szeretném a gyógyszereket, hanem kifejleszteni és gyártani is.

Louis Dohme arca elkomolyodott.

– Nagyon is megértelek – mondta. – Én magam is a legidősebb vagyok hét testvér közül. Az ember mindig felelősnek érzi magát.

Carl bólintott, örült, hogy végre beszélhet valakivel az álmairól és a gondjairól.

– Most már elmeséled a te történeted? – kérte.

– Szívesen – kezdte Louis. – Az apám kőfaragó volt Obernkirchenben, ott, ahonnan te is származol.

– De hogy kerültél Amerikába? – kérdezte Carl csodálkozva.

– Mondhatnánk, hogy az apám a szükségből erényt kovácsolt – válaszolta Louis vállat vonva. – Volt egy saját kőfejtője, de aztán egy idő után teljesen kimerült. Akkor együtt kivándoroltunk Amerikába, Baltimore-ba, ott a saját köveiből épített néhány épületet, köztük egy templomot. Én tizenöt éves voltam, amikor hajóra szálltunk Brémában. Annyi, mint most te. A világom teljesen összezavarodott. És nézd, mi lett belőlem.

– Én tizennégy vagyok – javította ki Carl, de örült neki, hogy idősebbnek gondolták.

Louis bólintott.

– Idősebbnek tűnsz. Ez biztos az elsőszülöttek sorsa.

– És Amerikában azután gyógyszerésznek tanultál?

– Igen – folytatta Louis Dohme. – A segédvizsgám után továbbtanultam a Baltimore-i Gyógyszerészeti Főiskolán. Azután egy darabig patikusként dolgoztam, de csak rövid ideig.

– Miért? – kérdezte Carl, aki teljesen elfelejtette, hogy a nagybátyja gyárának a megnyitó ünnepségén vannak. És úgy tűnt, Louis Dohme sem talál semmi

fontosabbat, mint hogy elmesélje a történetét az unokaöccsének, majd folytatta:

– Szerencsére volt egy jóindulatú és segítőkész tanárom, Alpheus Phineas Sharp. Először részesedést kínált, 1860 óta pedig együtt gyártjuk a gyógyszereket mint Sharp & Dohme. És sikeresek vagyunk. – Komolyan nézett az unokaöccsére. – Én ugyanazt kínálom neked, mint a másik Louis bácsikád – mondta. – Gyere velem Amerikába. Mindent megtanítok neked, amit tudnod kell.

I. RÉSZ

1889-1893

1. fejezet

Berlin, 1889. október

Josephine Meister hátrahajtotta a fejét, és élvezte a nap sugarait az arcán. A sok esős nap után jó volt végre ismét egy kis meleget érezni. Nagyon szerette az aranylószt az élénk színeivel – és még az esős napokat is értékelte, amikor egy csésze teával a kezében kényelembe helyezte magát az otthonában.

Gyengéd pillantást vetett a babakocsira, amelyben békésen szuszogott a kicsi Julius. Két kezecskéje ökölbe szorítva pihent jobbra és balra a rózsás arca mellett, az apró szájával álmában könnyű cuppogó mozdulatokat tett. Josephine-nek az volt az érzése, a szíve túlcserdul a kisbabája iránt érzett szeretettől.

Hirtelen felriadt. Egy erőteljes csengőhang zavarta meg a gondolatait.

– Figyeljen oda! – szitkozódott a férfi, és Josephine rémülten lépett oldalra. Anélkül, hogy észrevette volna, a babakocsival megállt a lóvasút előtt. Sietve oldalra

tolta a gyerekkocsit, bocsánatkérően bólíntott a vezetőnek, és sóhajtva nézett a lóvasút után. Akármennyire is szerette a változásokat, mégis fájdalmas volt számára a gondolat, hogy vélhetően már nem sokáig közlekedik lóvasút Berlinben. A lóvasúton való utazás a legszebb gyerekkori emlékei közé tartozott. Hetente egyszer a nagynénje, Berthe magával vitte, és az első bécsi kávéház Kaisergalerie-n lévő cukrászdájában mindig kapott egy forró csokoládét meg egy szelet süteményt.

De ezek az idők végérvényesen elmúltak. Josephine felnőtt, és közben már a szomszédos Charlottenburgban élt, Berthe néni kivándorolt Amerikába, a Kaisergalerie üzletei állandóan változtak, és ha hihet a férjének, akkor a lóvasút napjai is meg vannak számlálva. Egy Werner Siemens nevű férfi nyolc évvel ezelőtt Großlichterfeldében beindította a világ első elektromos villamosát, azóta az „elektromos vasút” egyre több vonalon felváltotta a lóvasutat, és a Kurdammon három éve gőzvasút közlekedik.

Josephine elgondolkodva lépdelt a Sophie-Charlotten utca felé. Másfél évvel ezelőtt, röviddel az esküvőjük után költöztek be Carllal az elegáns, új épületbe. Egy ideje rendkívül sikkesnek számított, ha az ember Charlottenburgban élt. Berlinből is sokan felkeresték nyári pihenés céljából. Josephine nagy bánáttára emiatt a városka elveszítette vidékies báját, mivel

egyre több házat építettek. Másrészt viszont kimon-
dottan izgalmasnak találta a változást, és hálás volt
az anyjának, aki az esküvőjükre megajándékozta őket az
elegáns lakással. Carl sem volt hálátlan, de kicsit kíno-
san érezte magát. Josephine-nel ellentétben ő nem
gazdag családból származott, és ugyan örült annak,
hogy Josephine anyja beleegyezett a szerelmi házasa-
ságba, szégyellte magát az anyósa előtt, hogy ő csak
egy pék fia. A felesége nem győzte eleget mondani,
hogy anyjának csak a lánya boldogsága számít.

Egy férfinak magának kell gondoskodnia a család-
járól, mondta ilyenkor Carl. Nem tartható, hogy ál-
landóan támogatást kapnak Josephine özvegy édes-
anyjától.

– Legalább olyan életet teremtek neked, mint ami-
lyenhez otthon hozzászoktál – ígérte neki Carl, és
minden ellenkezést csírájában elfojtott. És rendkívül
komolyan gondolta az ígéretét. – Majd meglátod,
drágaságom – mondta egy másik alkalommal. – Har-
mincéves koromra megcsinálom. A nagybátyáim vé-
gül is nagyon sikeresek.

Josephine sejtette, hogy a tény, hogy Carl családjá-
ban a pékmester apján kívül sikeres férfiak is élnek,
egy kissé nyomás alá helyezte férjét – mintha neki is
kötelessége lenne, hogy ugyanolyan sikeres legyen.
Ő személy szerint inkább nyugtalanítónak találta
a nagybácsik példáját. Hiszen az egyikük, egy selyem-

gyáros, nem volt éppen barátságos a munkásaival, a másik, a marcipángyáros Louis Meister öt évvel ezelőtt, mindössze harminckilenc éves korában halt meg. Súlyos beteg volt, magyarázta Carl, és nagyon mélyen érintette nagybátyja halála, aki a saját fiaként szerette őt. De Josephine nem szabadult a gondolatától, hogy Louis Meister egyszerűen túl sokat dolgozott. És hogy végső soron emiatt halt meg. Mivel Carl annak idején visszautasította, hogy belépjen a nagybátyja cégébe, a bácsikája Carl öccsét, Franzot vette magához, aki Louis Meister özvegyétől teljes körű felhatalmazást kapott. Josephine tudta, hogy Carl örül az öccsének, de az volt az érzése, hogy férjét nagyon foglalkoztatja, hogy a fiatalabb testvér már többet ért el az életben, mint ő. Azonban Carl gyógyszerész akart lenni, és céltudatosan követte az útját: a tanulmányai befejezése után vándorútra ment, szerencsére, különben soha nem találkoztak volna. A vándorévei alatt Berlinbe is eljutott. A fiatal patikus az ő anyjánál, Charlotte-nál bérelt szobát, és Josephine azonnal beleszeretett. Miután befejezte a botanikai tanulmányait – a gyógyszerészeti képzéshez még ezt a stúdiumot is hozzáadta –, összeházasodtak, és letelepedtek, ahol Carl, becsvágytól hajtva, rögtön betársult egy vállalkozásba, amely gyógyszerészeknek és kémiai cégeknek gyártott berendezéseket. De végső soron arról álmodott, hogy saját gyógyszerészertára le-

gyen, amelyet aranybányává változtathat. Akkor is, ha minden patikában lehetett valami olyat vásárolni, amit egyébként máshol nem lehetett kapni. Egy olyan találmányt, amiért az emberek szó szerint bolondultak.

– Tudod, kedvesem – mondogatta Carl –, a pralinét is egy patikában találták fel, és ma igazi sláger. Arra is szükségünk van.

De hogy mi lesz az ő slágere, arról Carlnak még fogalma sem volt.

– Olyasminek kell lennie, ami szebbé teszi az életet, mint a praliné. Vagy legalábbis könnyebbé...